МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Етнопсихологія

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова **Форма навчання**: денна/заочна
Освітній ступінь: молодший бакалавр/бакалавр

Галузь знань: всі галузі
Спеціальність: всі спеціальності
Освітня програма:
Рік навчання: 2,3,4 **Семестр**: 3,4,5,6,7,8

Кількість кредитів (годин): 4 (120 год.: 20/6- лекції; 28/6- семінарські; 72/108 - самостійна робота)
Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача (викладачів)

ПІБ: Проданова Олена Миколаївна
Науковий ступінь, вчене звання, посада: викладач кафедри загальної та практичної психології
Кафедра: кафедра загальної та практичної психології
Робочій e-mail: lepsa25@gmail.com
Години консультацій на кафедрі: п'ятниця, 14.40-16.00

3. Опис та мета дисципліни

Навчальна дисципліна «Етнопсихологія» - одна з найдинамічніших галузей психології. Це наука міждисциплінарна. Її вивчення передбачає ознайомлення з особливостями поведінки представників різних етнічних груп, психологічними вимірами культури, соціальними наслідками культурного різноманіття, з явищами етноцентризму і етнічними стереотипами, особистістю в культурі, особливостями формування та актуалізації етнічної ідентичності, соціально-психологічними особливостями міжетнічної взаємодії, етнокультурним корінням тероризму та іншими актуальними проблемами сучасності.

Етнопсихологія займає важливе місце як складова професійної освіти психолога, оскільки дає уявлення про культурну зумовленість психіки та поведінки людини, формування особистості в культурі та соціальній психології міжкультурного спілкування і взаємодії. Вона сприяє формуванню навичок правильного аналізу етнокультурної специфіки індивідуальної та групової поведінки людей та вмінь застосовувати отримані знання у спілкуванні та психологічній роботі (консультуванні, психотерапії) з представниками інших національностей.

Метою навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є розширення знань студентів з питань національно-психологічних властивостей людини, що уособлює певну етнічну культуру, спосіб життя, ментальність, а також прагнення розкрити соціально-психологічні механізми творення і розвитку нації та історію становлення галузі знань щодо психічних ознак етносу.

4. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання:

Знання:

- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання (ПРН1);
- демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань (ПРН2);

- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки (ПРН 3);
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження (ПРН10).

1. *Уміння:*

- ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ (ПРН5);
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту (ПРН7);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН8);
- розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії (ПРН9);
- презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень (ПРН12).

2. *Комунікація:*

- емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості (ПРН13);
- демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань (ПРН14).

3. *Автономність та відповідальність:*

- здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ПРН15);
- здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки (ПРН16);
- самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН17);
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям (ПРН18);
- демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН19).

5. Структура дисципліни

Тема № 1. Предмет, методологія і завдання етнопсихології.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	**Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси**
Лекція (2 год.): 1. Поняття етнопсихології. 2. Об'єкт та предмет етнопсихології. 3. Зв'язок етнопсихології з іншими науками. 4. Методологія етнопсихології. 5. Принципи етнопсихології. 6. Основні методи етнопсихології. 7. Перспектива розвитку етнопсихології як науки.	1.Бойко С. Теоретико-методологічні засади дослідження національної самосвідомості українського народу // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2005. - № 45. - Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Bojko.htm 2.Бороноев А.О., Павленко В.Н. Этническая психология. – СПб, 2014. 3.Василькевич Х. Характеристика національного характеру сучасної української молоді [Електронний ресурс] / Христина Василькевич //Політична психологія. - 2003. - С. 21-27. - Режим доступу:http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/politpsyhol/r1/4Vasulkevuch.doc 4.Введение в этническую психологию / Под ред. Ю.П. Платонова. – СПб.: Изд-во С.-Петербугского ун-та, 2015.

Семінарське заняття (2 год.): 1.Загальна методологія етнопсихології. 2.Спеціальна методологія етнопсихології. 3.Часткова методологія етнопсихології. 4.Додаткові методи етнопсихології: метод вивчення етнічних стереотипів, контент-аналіз, кількісні методи, метод моделювання, регіональна картотека людських відносин. 5.Теоретичні і практичні завдання.	1.Етнопсихологія : підручник / В. М. Павленко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. – 448 с. - Режим доступу:http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16042/2/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202019.pdf 2.Етнічна психологія: Навч.-метод. Посібник./За ред. В.Д. Хрущ. – Івано-Франківськ, 2006.
Завдання для самостійної роботи: **1. Записати у словник наступні поняття:** етнопсихологія, предмет етнопсихології, етнічний парадокс сучасності, етнос, функції етносу, властивості етносу **2. Підготовка рефератів з тем:** 1.Основні напрями розвитку сучасної етнопсихологічної науки. 2.Відродження вітчизняної етнопсихології. 3.Поняття про національну ідентифікацію. 4.Сучасні процеси національного та державного будівництва 5.Стародавній світ і дослідження відмінностей між народами. 6.Європейські вчені про психологію народів. **3. Завдання для самостійного вивчення:** Праця Г. Деветро „Етнопсихоаналіз” Поняття про „модальну особистість” за Р. Липтонду, А. Інкелес, „ідеальної особистості” за Дж. Хоніманом.	1. Землюк В. Етнопсихологічні й етнополітичні особливості ідентичності українців // Наукові записки. В.34. С.93-110. - Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zemliuk_etnopsykhologichni.pdf 2. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія. - Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. - 264 с. Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/mifetno.pdf 3. Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь. - М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 4. Льовочкіна А.М. Етнопсихологія.- К., 2002. - 143 с. - Режим доступу: http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=54895; http://imanbooks.com/book_48

Тема № 2. Історія розвитку етнопсихології як науки.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год.): 1. Етнопсихологічні ідеї у старовину. 2. Спостереження як основний метод збору даних. 3. Опис звичаїв народів Геродотом. 4. Етнопсихологічні ідеї в епоху Просвітництва. 5. Зарубіжні етнопсихологічні ідеї у другій половині XIX ст. 6. Методологічні і теоретичні основи етнічної психології як самостійної науки на Заході.	1.Крысько В.Г. Этническая психология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений.- М.: Издательский центр «Академия», 2002. - Режим доступу: https://stud.com.ua/61867/psihologiya/etnichna_psihologiya 2. Махній М.М. Людина етнічна: Етнопсихологія в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. - Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010. - Режим доступу: http://makhniy.blogspot.com/2010/07/blog-post_2036.html
Семінарське заняття (4 год.): 1. Розвиток вітчизняних етнопсихологічних ідей XIX ст. 2. Особливості зарубіжної і вітчизняної етнопсихології початку XX ст.	1.Махній М. Homo ethnikos. Психологія і культура. – Чернігів, 2012.- 400 с. - Режим доступу: http://issuu.com/98125/docs/homo_ethnikos 2.Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія. К.:

3. Українська етнопсихологія. 4. Сучасний стан розвитку етнопсихології. 5.Крос-культурний напрямок етнопсихології.	Каравела, 2011. - 264 с. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/16760626/psihologiya/etnopsihologiya
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття**: історія етнопсихології, етнічна культура, український народний епос **2. Напишіть есе з тем:** 1.Пояснення своєрідності особливостей характеру представників різних народів Гіппократом і Демокритом. 2.Прикладний і політичний характер етнопсихологічних досліджень у середньовіччі. 3.Особливості формування етнічного характеру з точки зору К. Гельвеція. 4.Поняття "дух народу" Ш. Монтеск'є. 5.Теорія факторів суспільного розвитку. 6.Погляди Д. Юма і Г. Гегеля на національний характер. **3. Завдання для самостійного вивчення:** Основні етапи становлення етнопсихології як науки. Гіппократ, Страбон, Платон, Теофраст, Ксенофонт, Ш. Монтеск'є, Д. Юм, К. Гельвецій, І. Гердер, І. Кант, Г. Штейнталь, М. Лацарус „Етнічна психологія та мовознавство", Вундт В., Чернишевський М., Бєлінський В., Добролюбов М., Губинський П., Філарет, Потебня О., Овсянико-Куликовський Д.	1.Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 2.Стефаненко Т. Г. Этнопсихология: Учебник для вузов / Предисловие В. А. Садовничий. - М., 2004. - Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/stef/ 3.Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию: Учебное пособие. – М., 2001. 4.Павленко В.Н., Таглин С.А. Факторы этнопсихогенеза: Учебное пособие. – Харьков, 1992. - Режим доступу: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/n135.pdf 5.Павленко В.Н., Таглин С.А. Введение в этническую психологию: Учебное пособие. – Харьков, 2013. 6.Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. – К., 2008. 7.Платонов Ю.П. Основы этнической психологи. Учеб. пособие. – СПб.: 2003. 8.Платонов Ю.П., Почебут Л.Г. Этническая психология. – СПб.: Изд-во С.Петербугского ун-та, 2003.

Тема № 3. Сутність і структура етнічних спільнот.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год.): 1. Поняття та ознаки етносу. 2. Нація як велика соціальна група. 3. Психологія нації. 4. Національний характер, його особливості. 5. Характеристика національного темпераменту. 6. Структурні компоненти національної ментальності.	1.Савіцька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія: навч. посібник. – К.: Каравелла, 2011. – 264 с. - Режим доступу: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%D0%92.,%20%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20(1).pdf 2.Стефаненко Т. Этнопсихология: Учеб. для высших учебных заведений. – М., 2000. - Режим доступу:https://studfile.net/preview/5110574/
Семінарське заняття (2 год.): 1. Структура психології нації. Смислоутворюючі і динамічні компоненти психології нації. 2. Психічний склад етносу: ментальність, характер, соціальні установки, етнічні стереотипи	1.Чебоксаров Н.Н., Чебоксарова И.А. Народы. Расы. Культуры. – М., 1985. Шлет Г.Г. Введение в этническую психологию. – Спб., 2006. 2.Этнология / Под ред. Г.Е. Маркова, В.В.

та традиції, етнічна картина світу, захисні механізми етносу. 3. Емоційний (емотивний), пізнавальний (когнітивний) та поведінковий (конативний) компоненти ментальності. 4. Соціально-психологічні та культурологічні ознаки нації.	Пименова. - М.: Наука, 1994. 3.Этническая психология и общество / Под ред. Н.М. Лебедевой. - М.: Старый Сад, 2007. 4.Шпет Г.Г. Введение в этническую психологию – СПб., 1996. 5.Юрій М. Етнологія. – К., 2006. 6.Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен: Вид-во УВУ, 1993.
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття**: структура етносу, етнічність, інкультурація **2. Підготовка рефератів з тем:** 1.Основні функції етнічних установок у регуляції соціальної поведінки та діяльності представників етносу. 2.Історичні приклади конфліктів між етносами. 3.Етнопсихологія українців. **3. Завдання для самостійного вивчення:** Поняття «національний характер» та історія його дослідження (Р. Бенедікт, Е. Фромм, Е. Еріксон, Д. Клакхон).	1.Бойко С. Теоретико-методологічні засади дослідження національної самосвідомості українського народу // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2005. - № 45. - Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Bojko.htm 2.Бороноев А.О., Павленко В.Н. Этническая психология. – СПб, 2014. 3.Василькевич Х. Характеристика національного характеру сучасної української молоді [Електронний ресурс] / Христина Василькевич //Політична психологія. - 2003. - С. 21-27. - Режим доступу: http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/politpsyhol/r1/4Vasulkevuch.doc

Тема № 4. Психологічні аспекти формування етнічної самосвідомості та етнічної ідентичності.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): 1.Поняття етнічної самосвідомості. 2.Специфічні функції національної психіки. 3.Етнічна самоідентифікація особистості. 4.Явище подвійної етнічної свідомості. 5.Етнічна ідентичність.	1.Введение в этническую психологию / Под ред. Ю.П. Платонова. – СПб.: Изд-во С.-Петербугского ун-та, 2015. 2.Етнічна психологія: Навч.-метод. Посібник./За ред. В.Д. Хрущ. – Івано-Франківськ, 2006.
Семінарське заняття (4 год.): 1.Етногенез – історичний розвиток етносу. 2.Класифікації етнічної ідентичності. 3.Види відхилень від норми етнічної ідентичності. 4.Етнічна індифірентність, або космополітизм. 5.Гіпоідентичність, або етнонігілізм. Гіперідентичність. 6.Феномен зростання етнічної ідентичності. 7.Криза етнічної ідентичності. Ознаки кризи етнічної ідентичності.	1.Етнопсихологія : підручник / В. М. Павленко. – Харків : ХНУ іменіВ. Н. Каразіна, 2019. – 448 с. Режим доступу:http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16042/2/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202019.pdf 2.Землюк В. Етнопсихологічні й етнополітичні особливості ідентичності українців // Наукові записки. В.34. С.93-110. - Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zemliuk_etnopsykhologichni.pdf
Завдання для самостійної роботи: **1. Записати у словник наступні поняття:** етнічна самосвідомість, національна психіка,	1.Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067

етнічна самоідентифікація, етнічна індифірентність (космополітизм), гіпоідентичність (етнонігілізм), гіперідентичність. **2. Підготувати реферати з тем:** 1. Етапи розвитку етнічної ідентичності за Т.Г. Стефаненко. 2.Етапи становлення етнічної ідентичності за Ж. Піаже. **3.Дайте власну творчу письмову відповідь на питання:** 1.Причини виникнення феномену зростання етнічної ідентичності за психологічними теоріями. 2.Вплив історичного, геополітичного та релігійного чинника на український національний характер.	2.Крысько В.Г. Этническая психология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений.- М.: Издательский центр «Академия», 2002. - Режим доступу: https://stud.com.ua/61867/psihologiya/etnichna_psihologiya 3.Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія. - Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. - 264 с. - Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/mifetno.pdf 4.Льовочкіна А.М. Етнопсихологія.- К., 2002. - 143 с. - Режим доступу: http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=54895; http://imanbooks.com/book_483

Тема № 5. Механізми міжгрупового сприйняття і детермінанти етнічної поведінки.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год.): 1. Види та форми міжетнічної взаємодії. 2. Етноцентризм як певна структура менталітету людини. 3. Національна установка, її особливості. Етнічні стереотипи як різновид соціальних стереотипів. 4. Етнічні символи. Функції та механізми етнічної символізації.	1.Махній М.М. Людина етнічна: Етнопсихологія в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. - Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010. - Режим доступу: http://makhniy.blogspot.com/2010/07/blog-post_2036.html
Семінарське заняття (2 год.): 1. Сутність, різновиди та функції етнічних стереотипів. 2. Етноцентризм та націоналізм, їх ознаки та умови виникнення. 3. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки (соціалізація, наслідування, ідентифікація). 4. Міграція та міжкультурна взаємодія.	1.Махній М. Homo ethnikos. Психологія і культура. – Чернігів, 2012.- 400 с. - Режим доступу: http://issuu.com/98125/docs/homo_ethnikos 2.Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія. К.: Каравела, 2011. - 264 с. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/16760626/psihologiya/etnopsihologiya 3.Стефаненко Т. Г. Этнопсихология: Учебник для вузов / Предисловие В. А. Садовничий. - М., 2004. - Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/stef/
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття:** етноцентризм, національна установка, етнічні стереотипи, етнічні символи, етноцентризм, націоналізм, соціотипова поведінка, міграція **2. Підготувати реферат на одну з тем:** 1. Теорія етноцентризму У.Самнера. 2. Еволюція й особливості етнічних норм поведінки в історії культури. 3. Розуміння етнічної культури як адаптації. 4. Поняття «національний характер», його дослідження. 5. Роль засобів масової інформації у	1.Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 2.Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию: Учебное пособие. – М., 2001. 3.Павленко В.Н., Таглин С.А. Факторы этнопсихогенеза: Учебное пособие. – Харьков, 1992. - Режим доступу: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/n135.pdf 4.Павленко В.Н., Таглин С.А. Введение в этническую психологию: Учебное пособие. – Харьков, 2013.

формуванні етнічних стереотипів. 6. Вплив геополітичного чинника на український національний характер. 7. Механізми соціально-психологічної адаптації мігрантів.	5.Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. – К., 2008. 6.Стефаненко Т. Этнопсихология: Учеб. для высших учебных заведений. – М., 2000. - Режим доступу:https://studfile.net/preview/5110574

Тема № 6. Характеристика етнічних особливостей взаємовідносин людей.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): 1. Класифікація міжетнічних відносин та етапів їх розвитку. 2. Процеси взаємодії етнічних спільнот. 3. Характеристики колоніальної ситуації. Основа влади колонізаторів. 4. Специфіка влади завойованої країни.	Платонов Ю.П. Основы этнической психологи. Учеб. пособие. – СПб.: 2003. Платонов Ю.П., Почебут Л.Г. Этническая психология. – СПб.: Изд-во С.Петербугского ун-та, 2003.
Семінарське заняття (2 год.): 1. Основні типи міжетнічних відносин. 2. Етапи формування взаємовідносин між етнічною групою і суспільством (контакт, суперництво, акомодація, асиміляція). 3. Механізми міжгрупового сприймання в етнічних відносинах. 4. Етноцентризм як соціально-психологічне явище, його ознаки та умови виникнення. 5. Функції та види етноцентризму. 6. Етноцентризм та націоналізм.	Савіцька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія: навч. посібник. – К.: Каравелла, 2011. – 264 с. - Режим доступу: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.%D0%92.,%20%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20(1).pdf Стефаненко Т. Этнопсихология: Учеб. для высших учебных заведений. – М., 2000. - Режим доступу:https://studfile.net/preview/5110574/
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття:** дискримінація, геноцид, сегрегація, акомодація, асиміляція, етноцентризм, націоналізм **2. Написати ессе на одну з тем:** 1. Колоніалізм як тип міжетнічних взаємовідносин. 2. Тип міжетнічних відносин Р. Парка. 3. Фактори, що обумовлюють реакцію і поведінку завойованого народу на колоніальну ситуацію. 4. Предмети сприйняття у взаємовідносинах колонізаторів і завойованого народу.	Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 Шпет Г.Г. Введение в этническую психологию – СПб., 1996. Юрій М. Етнологія. – К., 2006. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен: Вид-во УВУ, 1993. Бойко С. Теоретико-методологічні засади дослідження національної самосвідомості українського народу // Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2005. - № 45. - Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_45/Bojko.htm

Тема № 7. Психологічна специфіка етнічних конфліктів.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год.): 1. Поняття, характеристики та фази міжетнічної напруженості. 2. Характеристики поняття міжетнічного конфлікту. 3. Стадії протікання міжетнічних конфліктів. 4. Фактори виникнення міжетнічних	Бороноев А.О., Павленко В.Н. Этническая психология. – СПб, 2014. Василькевич Х. Характеристика національного характеру сучасної української молоді [Електронний ресурс] / Христина Василькевич //Політична психологія. - 2003. - С. 21-27. - Режим доступу:

конфліктів. Види міжетнічних конфліктів. 5. Загальні ознаки тероризму. 6. Класифікація тероризму, за критерієм цілі і характер учасників терористичної діяльності.	http://www.franko.lviv.ua/faculty/Phil/Visnyk/politpsyhol/r1/4Vasulkevuch.doc Введение в этническую психологию / Под ред. Ю.П. Платонова. – СПб.: Изд-во С.-Петербугского ун-та, 2015.
Семінарське заняття (2 год.): 1. Поняття, характеристики та фази міжетнічної напруженості. 2. Стадії протікання міжетнічних конфліктів. 3. Фактори виникнення міжетнічних конфліктів. Види міжетнічних конфліктів. 4. Класифікація тероризму, за критерієм цілі і характер учасників терористичної діяльності.	Етнопсихологія : підручник / В. М. Павленко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. – 448 с. - Режим доступу: http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/16042/2/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202019.pdf
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття:** етнічний конфлікт, тероризм, сугестія **2. Підготувати реферат на одну з тем:** 1. Мотиви міжнаціональних конфліктів. Тероризм як заздалегідь обдумане, політично вмотивоване насильство. 2. Ісламський тероризм – міжнародний тероризм. 3. Активізація протидії актам міжнародного тероризму. **Питання для повторення:** 1. Міжгрупова сугестія – контр сугестія: особливості та характеристика. 2. Дайте визначення поняттю «етнічні конфлікти» та перерахуйте види етнічних конфліктів. 3. Запропонуйте стратегії вирішення етнічних конфліктів.	Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 Етнічна психологія: Навч.-метод. Посібник./За ред. В.Д. Хрущ. – Івано-Франківськ, 2006. Землюк В. Етнопсихологічні й етнополітичні особливості ідентичності українців // Наукові записки. В.34. С.93-110. - Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/zemliuk_etnopsykhologichni.pdf Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія. - Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. - 264 с. - Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/doc/download/mifetno.pdf

Тема № 8. Особливості акультурації та культурної адаптації.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год.): 1. Поняття етнічної культури. 2. Центральна культурна тема етносу. 3. Етнічна картина світу. Характеристики поняття етнічної картини світу. 4. Теоретичні підходи до вивчення феномену аккультурації. 5. Процес адаптації мігрантів до нової культури. 6. Особливості процесу аккультурації і культурної адаптації. 7. Психологічні ознаки феномену культурного шоку.	Крысько В.Г. Этническая психология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений.- М.: Издательский центр «Академия», 2002. - Режим доступу: https://stud.com.ua/61867/psihologiya/etnichna_psihologiya Льовочкіна А.М. Етнопсихологія.- К., 2002. - 143 с. - Режим доступу: http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=54895; http://imanbooks.com/book_483 Махній М. Homo ethnikos. Психологія і культура. – Чернігів, 2012.- 400 с. - Режим доступу: http://issuu.com/98125/docs/homo_ethnikos

Семінарське заняття (4 год.): 1. Стрес аккультурації. 2. Стратегії міжкультурної адаптації. 3. Фактори вибору стратегії культурної адаптації. 4. Етнічна меншина. Етнічна більшість. Види груп меншин. 5. Наслідки тривалого перебування у статусі меншин. 6. Ознаки та фази життєвого шляху маргінальної людини. **7.** Стратегії адаптації маргінальних особистостей і груп.	Махній М.М. Людина етнічна: Етнопсихологія в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. - Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2010. - Режим доступу: http://makhniy.blogspot.com/2010/07/blog-post_2036.html Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія. К.: Каравела, 2011. - 264 с. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/16760626/psihologiya/etnopsihologiya
Завдання для самостійної роботи: **1.Записати у словник наступні поняття:** етнічна культура, етнічні константи, аккультурація, інкультурація, культурна адаптація, культурний шок, етнічна меншина, етнічна більшість, маргінальність **2.Підготовка рефератів з наведених тем:** 1. Основа базових культурних тем – етнічні константи. 2. Підхід, який вивчає аккультурацію з позиції соціальної ідентифікації. 3. Підхід, який вивчає аккультурацію з точки зору научіння культурі. 4. Підхід, який вивчає феномен аккультурації з точки зору стресу і способів його подолання. 5. Моделі опису змін культурної ідентичності особистості, що викликані процесом аккультурації.	Крысько В.Г. Этнопсихологический словарь.- М., 1999.- 343 с. - Режим доступу: http://vocabulary.ru/dictionary/1067 Стефаненко Т. Г. Этнопсихология: Учебник для вузов / Предисловие В. А. Садовничий. - М., 2004. - Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/stef/ Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию: Учебное пособие. – М., 2001. Павленко В.Н., Таглин С.А. Факторы этнопсихогенеза: Учебное пособие. – Харьков, 1992. - Режим доступу: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/n135.pdf Юрій М. Етнологія. – К., 2006. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен: Вид-во УВУ, 1993.

6. Політика курсу

Політика щодо відвідування навчальних занять.

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою.

У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Політика академічної доброчесності.

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності ІДГУ». Наявність академічного плагіату в студентських роботах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

7. Проміжний і підсумковий контроль

Форма проміжного контролю – контрольна робота у тестовій формі

Зразок модульної контрольної роботи
Варіант 1
1. Галузь психології, що вивчає етнічні особливості психіки людей, національний характер, закономірності формування та функціонування національної самосвідомості, етнічних стереотипів та установок:
а) психологія масової поведінки;
б) соціально-етнічна психологія;
в) психологія етнічних і масових явищ;
г) етнопсихологія.
2.Роком народження етнопсихології можна вважати:
а) 1869 р.;
б) 1850 р.;
в) 1849 р.;
г) 1859 р.
3. Автор роботи – «Психологія народів»:
а) А. Льовочкіна;
б) М. Лацарус;
в) Г. Штейнталь;
г) В. Вундт.
4. Гіппократ у своїй праці «Про повітря, води, місцевості» підходив до проблеми етнічних відмінностей з позиції:
а) географічного детермінізму;
б) характеру людей;
в) моральних рис людей;
г) еволюціонізму
5.Етнос - це:
а) це стійка сукупність людей, які мають загальні, відносно стабільні особливості культури та психіки, а також усвідомленням своєї єдності та відмінності від усіх інших схожих утворень;
б) духовно-психологічна спільність, заснована на територіально-економічній та історико-культурній єдності;
в) це відносно стійкі психічні властивості народу, що залежать від конкретних історичних і соціально-економічних умов існування певної спільноти;
г) це стійкі риси психіки людей, що склалися на основі тривалої історії розвитку народу, які проявляються у звичках, смаках, звичаях, традиціях, емоційному сприйманні людиною навколишнього середовища та темпераменті.

Форма підсумкового контролю - залік.
8. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	**Оцінка за традиційною шкалою**
90-100	відмінно
89-70	добре
51-69	задовільно
26-50	незадовільно
1-25	

Загальна оцінка за курс виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja pro-porjadok-ocinjuvannja-rivnja-navchalnyh-dosjahnen-zi-zminamy.pdf

Максимальна кількість балів	**70 балів** (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100- бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	**30 балів** (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	**35** балів (поточний контроль)	**16** балів (проміжний контроль)

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконані ними індивідуальна та самостійна роботи оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним

	матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Підготовка словника термінів	5
Підготовка рефератів	5
Написання есе (творчих робіт)	5
Підготовка презентації	5
Практичне завдання	5

Критеріями оцінювання виконання індивідуальних завдань є вміння студента правильно відповісти на питання та вміти пояснити теоретичні засади, згідно з якими була дана відповідь.

Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Оцінювання *есе* чи *письмової творчої роботи* оцінюється за такими критеріями: вона має відображати власну позицію автора, бути достатньо обґрунтованою та не містити плагіату.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Студенту пропонується 30 тестових питань. Правильна відповідь на 1 питання складає 1 бал. Максимальна кількість балів за виконання модульної контрольної роботи складає 30 балів, мінімальна – 16.

Викладач _____ Проданова О.М.
(підпис) *(ПІБ)*

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології
протокол №_____6_____від «17»_____01_____20 22р.

Завідувач кафедри _____ доц.Мазоха І.С.